บทที่ 5
สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกร และการตัดสินใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนปัญหา อุปสรรคหลังจากเข้าร่วมโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูลทุกขั้นตอน ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.2) มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 82.6 เป็น เพศชาย ร้อยละ 32.2 มีอายุระหว่าง 51-55 ปี ร้อยละ 26.0 มีอายุระหว่าง 46-50 ปี หรือมีอายุเฉลี่ย 51.6 ปี อายุน้อยที่สุด 30 ปี และสูงสุด 68 ปี ด้านการศึกษาของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68.7) มีระดับการศึกษาระดับ ป.4-ป.6 และร้อยละ 14.8 มีการศึกษาระดับ ม.1- ม.3

เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.3) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2-4 คน หรือ เฉลี่ย 4.449 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 2 คน และสูงสุด 8 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.0 มีแรงงานเกษตรเพศชายในครัวเรือน 2 คน หรือมีแรงงานชายเฉลี่ย 1.86 คน มีแรงงานชายในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 คน และสูงสุด 4 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.6 มีแรงงานเกษตรเพศหญิงในครัวเรือน 1 คน หรือเกษตรกรมีแรงงานเกษตรเพศหญิงในครัวเรือนเฉลี่ย 1.32 คน มีแรงงานเกษตรเพศหญิงน้อยที่สุด 1 คน และสูงสุด 4 คน

เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเกษตรหลายกลุ่มด้วยกัน ซึ่งเกษตรกรรายหนึ่งอาจเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรมากกว่า 1 กลุ่มก็ได้ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.8 จะเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ รองลงมาร้อยละ 66.1 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และร้อยละ 56.5 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ตามลำดับ

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 47.8) ใช้พื้นที่การเกษตรเพื่อใช้ในโครงการระหว่าง 1-5 ไร่ เกษตรกรนำพื้นที่การเกษตรเข้าร่วมโครงการเฉลี่ย 6.66 ไร่ ต่ำสุด 1 ไร่ และสูงสุด 20 ไร่ นอกจาก

นี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ (จำนวน 38.3) มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเป็นของตนเอง 6-10 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรของตนเองเฉลี่ย 4.70 ไร่ พื้นที่ถือครองน้อยที่สุด 1 ไร่ และสูงสุด 22 ไร่

ปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.2) มีรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี หรือมีรายได้จากเกษตรกรรมเฉลี่ย 63,542.61 บาทต่อปี มีรายได้ต่ำสุด 15,400 บาทต่อปี สูงสุด 180,000 บาทต่อปี นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 28.7 มีรายได้นอกภาคเกษตรกร ไม่เกิน 25,000 บาทต่อปี มีรายได้จากนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 39,643.48 บาทต่อปี และสูงสุด 200,000 บาทต่อปี

ในการดำเนินการเกษตรของเกษตรกรจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนเป็นสำคัญเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.0) มีเงินทุนเป็นของตนเอง แต่ไม่เพียงพอ จำนวน 94 ราย (ร้อยละ 81.4) ยังต้องพึ่งพาเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และชำระคืนเงินกู้ในระยะปานกลาง

ข้อมูลการรับข่าวสารการเกษตร

เกษตรกรทุกรายได้ได้รับข่าวสารการเกษตรอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งในจำนวนดังกล่าวร้อยละ 61.7 ได้รับข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อหรือแล่งข่าวสารมากกว่า 8 แหล่งขึ้นไป แหล่งข่าวสารที่จำนวนเกษตรกรได้รับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ความถี่ 3.10 ครั้งต่อเดือน สื่อโทรทัศน์ ความถี่ 4.94 ครั้งต่อเดือน วิทยุกระจายเสียง 4.64 ครั้งต่อเดือน เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ 1.49 ครั้งต่อเดือน เพื่อนบ้านใกล้เคียง 2.48 ครั้งต่อเดือน และหนังสือพิมพ์ ความถี่ 5.63 ครั้งต่อเดือน ตามลำดับ

ข้อมูลกระบวนการและการรับข่าวสารเพื่อการตัดสินใจ

เกษตรกรรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตมาก่อนแล้วทุกราย เกษตรกรแต่ละรายจะได้รับข่าวสารดังกล่าวมากกว่า 1 แหล่งด้วยกัน แหล่งข่าวที่ได้รับประกอบด้วย ร้อยละ 99.1 ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รอง ลงมา ร้อยละ 66.1 ได้รับจากกำนันผู้ใหญ่บ้านในที่ประชุม และร้อยละ 60.0 ได้รับจากการพูดคุยกับเพื่อนด้วยกัน ส่วนแหล่งข่าวสารอื่นๆ จะได้รับค่อนข้างน้อยเพราะเป็นโครงการเฉพาะ และการสื่อสารอาจจะไม่กว้างขวางดังเช่นข่าวสารเกษตรทั่วไป นอกจากการเคยรับข่าวสารแล้ว เกษตรกรทั้งหมดยังได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล และเกษตรอำเภอเกี่ยวกับโครงการมาแล้วทั้งสิ้นเฉลี่ย6.22 ครั้งต่อปี การติดต่อดังกล่าวเกษตรกร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.0 ได้รับการชี้แจงหลักเกณฑ์ เงื่อนไขรายละเอียดของโครงการจนเข้าใจในคำชี้แจงดังกล่าว

ข้อมูลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ มีหลายปัจจัยด้วยกัน คือปัญหาการผลิตข้าวเกษตรกรส่วนใหญ่จะประสบปัญหาหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านการผลิต เช่น โรค แมลง ศัตรูพืชระบาด และมีแรงงานไม่เพียงพอ การจ้างงานต้องจ่ายค่าจ้างในราคาสูงปัญหาด้านการตลาด คือ ราคาข้าวไม่ค่อยแน่นอน เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคากับพ่อค้าคนกลางได้ ปัญหาด้านเงินทุน คือ การบริการสินเชื่อที่ล่าช้ามีขั้นตอนมาก อีกทั้งระยะเวลาผ่อนชำระคืนกำหนดไว้ค่อนข้างสั้น และปัญหาด้านความรู้และวิชาการเกษตรคือ เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาด้านภาคบังคับเท่านั้น

เกษตรกรได้ประเมินทางเลือกใหม่โดยการเปรียบเทียบปัญหา ข้อดีข้อเสียที่เคยประสบอยู่กับรายละเอียดของโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรการที่ทางราชการเสนอเกษตรกร ส่วนใหญ่ประเมินแล้วเห็นว่า โครงการนี้เป็นการใช้พื้นที่นาที่เคยมีปัญหามาก่อนเพื่อทำการปลูกพืชสวนแทนและเป็นโครงการที่ราชการให้การสนับสนุนมีวัตถุประสงค์ชัดเจนและสามารถจะช่วยแก้ไขปัญหาระยะยาวให้แก่เกษตรกรได้

จากการประเมินทางเลือกดังกล่าวแล้ว เกษตรกรมีเหตุผลในการตัดสินใจเลือกเข้าโครงการ โดยมีความมั่นใจว่าราชการจะช่วยเหลือสนับสนุนต้นหรือกิ่งพันธุ์เป็นทางเลือกที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกข้าว มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้คำแนะนำอยู่ ผลผลิตของลำไยมีความต้องการทั้งตลาดประเทศและภายนอกประเทศ และเห็นว่าพืชที่ปลูกในโครงการ (คือ ลำไย) เป็นพืชเศรษฐกิจของท้องถิ่นและมีแหล่งรับซื้อหรือมีผู้มาติดต่อขอรับซื้อถึงสวน

ข้อมูลการประเมินผลหลังจากเข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการนี้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 เป็นต้นมาปรากฏว่าเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถมีรายได้จากผลผลิตพืชในโครงการ ในขณะที่ส่วนที่เหลือกำลังจะได้รับผลผลิตในปีต่อไป กลุ่มผู้ได้รับผลผลิตแล้วสามารถสร้างรายได้ให้เฉลี่ย 23,288.52 บาทต่อปี ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 110,000 บาทต่อปี รายได้ดังกล่าวเกษตรกรเห็นว่าเป็นรายได้ที่น่าพอใจ ส่วนการจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรมักใช้วิธีการสองวิธีหลักคือ มีบริษัทรับซื้อผลผลิตมาติดต่อขอซื้อ และเกษตรกรนำไปวางจำหน่ายตามจุดจำหน่ายหรือจำหน่ายให้แก่ผู้มารับซื้อที่สวน

เกษตรกรทั้งหมดพอใจกับการเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการ และแนวทางแก้ไข

เกษตรกรบางส่วน เมื่อดำเนินกิจกรรมในโครงการแล้วประสบปัญหาอยู่บ้าง ปัญหาดังกล่าวประกอบด้วย ปัญหาด้านการผลิต โดยเฉพาะด้านพื้นที่และน้ำที่ไม่สมบูรณ์เพียงพอ ปัญหาด้านการตลาด ที่มีผลผลิตออกมามากทำให้ราคาตกต่ำ จึงต้องการแก้ไขปัญหาด้วยการแปรรูปผลผลิต ปัญหาด้านปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะกิ่งพันธุ์มักอ่อนแอเพราะมีความบอบช้ำจากการขนส่ง หรือได้รับกิ่งพันธุ์ล่าช้า จึงต้องแก้ไขปัญหาโดยหน่วยงานส่งเสริมอนุญาตให้เกษตรกรหากิ่งพันธุ์ได้ด้วยตนเอง ปัญหาด้านเงินทุน การช่วยเหลือจากสถาบันการเงินล่าช้า จึงต้องการให้สถาบันการเงินดำเนินช่วยเหลือเกษตรกรให้เร็วกว่าในปัจจุบัน และปัญหาด้านความรู้และวิชาการ โดยเฉพาะความรู้ข่าวสารใหม่ ๆ ล่าช้า ขาดความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิตลำไย เกษตรกรจึงต้องการให้หน่วยงานราชการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอีกด้วย

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการปรับปรุงโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรนั้น เกษตรกรประสบปัญหาต่างๆ หลายด้านด้วยกัน กล่าวคือ ปัญหาด้านการผลิต เช่น เรื่องดิน น้ำ โรค และแมลง ปัญหาด้านการตลาด เช่น รัฐบาลไม่สามารถประกันราคาผลผลิตได้ ปัญหาปัจจัยการผลิต เช่น เรื่องกล้าพันธุ์ไม่สมบูรณ์ และปัญหาด้านเงินทุน เช่น อัตราดอกเบี้ยที่แพง ปุ๋ย และสารเคมีต่าง ๆ ราคาแพง นอกจากนี้เกษตรกรยังประสบปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่เพาะปลูกเดิมซึ่งใช้ปลูกข้าวนาปีไม่เหมาะสมมาก่อน ผลการศึกษาพบว่าการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการด้วยกัน คือ

1. จากการศึกษาพบว่า ก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรนั้น เกษตรกรจะได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อยู่ตลอดเวลา เกษตรกรเป็นจำนวนมากได้รับรู้และรับทราบถึงหลักเกณฑ์ เงื่อนไข รายละเอียดของโครงการจนเป็นที่พอใจ ตลอดจนมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหลายครั้งก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของอินทร์โพธิ์ (2539) ที่พบว่า เกษตรกรบ้านแสนคันธา ตำบลทุ่งรวงทอง กิ่งอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรนั้นก่อนตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการจากผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้เกษตรกรยังได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและได้รับการชี้แจงหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการเป็นอย่างดี ก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้ บุญธรรม (2520) และสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย

เชียงใหม่ (2524) ได้พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ หรือจะยอมรับการปลูกพืชชนิดต่างๆ มากขึ้นหากได้รับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตร และได้รับข่าวสารเกี่ยวกับประเด็นที่ตนเองจะเข้าไปเกี่ยวข้องจนเข้าใจจึงจะยอมรับหรือตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ยังได้พบอีกการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และการได้รับข่าวสารอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับโครงการ จะช่วยทำให้เกษตรกรทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหา รวมทั้งทำให้เกิดการยอมรับว่า โครงการที่ตนเองตัดสินใจเข้าร่วมโครงการนั้นเป็นโครงการที่สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกรได้ และเป็นโครงการของหน่วยงานราชการโดยตรงจึงทำให้เชื่อมั่นว่าราชการจะต้องให้การช่วยเหลือและให้ความสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ตามสมควร ที่สำคัญก็คือทางราชการต้องกำหนดให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมาให้คำปรึกษาแนะนำต่าง ๆ แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำให้เกษตรกรเชื่อมั่นว่าปัญหาที่จะเกิดขึ้นในขณะเข้าร่วมโครงการจะเกิดขึ้นได้น้อยมาก หรือหากมีปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว

2. จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความเชื่อมั่นในผลตอบแทนจากโครงการตลอดจนมีความเชื่อมั่นในด้านการตลาดของสินค้าในโครงการ ทั้งนี้เกษตรกรที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเห็นว่า พืชชนิดใหม่คือ ลำไย ที่นำมาปลูกทดแทนข้าวในพื้นที่ปลูกเดิมนั้นเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญกับท้องถิ่นโดยเฉพาะในเขตอำเภอสารภี ก็มีการปลูกกันแพร่หลาย จึงมีความมั่นใจในด้านการปลูกและการดูแล นอกจากนี้ยังพบอีกว่าเกษตรกรมีความมั่นใจในด้านราคา และการตลาดของพืชเศรษฐกิจชนิดนี้เป็นอย่างดี เพราะเห็นว่าลำไยยังเป็นที่ต้องการของตลาดอีกมากและมีแหล่งรับซื้อที่แน่นอน หากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหากไม่มีเงินทุนก็สามารถใช้บริการสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ได้อีกด้วย ซึ่งในความเป็นจริงพืชชนิดนี้ คีรี (2540) ได้กล่าวว่าลำไยจะขายได้ราคาดี เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคและโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ในตลาดต่างประเทศยังมีคู่แข่งค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับผลไม้ชนิดอื่น ในด้านการปลูกก็เช่นเดียวกัน พืชชนิดนี้สามารถปลูกและเจริญได้ดี มีอายุยืนสามารถเก็บผลผลิตได้นานถึง 10-20ปี ขึ้นอยู่กับการดูแลรักษา ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ก็สอดคล้องกับการศึกษาของ ชูชีพ (2535) ที่พบว่า เกษตรกรยอมรับการปลูกพืชที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับพื้นที่ ขยายพันธุ์ง่าย ไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช นอกจากนี้ยังพบอีกว่าหากเกษตรกรมีความมั่นใจด้านแหล่งเงินทุนและด้านการขายผลผลิตจะมีผลต่อการตัดสินใจปลูกพืชชนิดนั้นอีกด้วย

3. จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีกระบวนการตัดสินใจก่อนเข้าร่วมโครงการมาก่อน กล่าวคือเกษตรกรทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ทำการเกษตรของตนเองซึ่งประกอบด้วย ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านปัจจัยการผลิต และปัญหาด้านเงินทุน เมื่อวิเคราะห์ทางเลือกการปลูกพืชชนิดใหม่ทดแทน โดยอาศัยข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ส่ง

เสริมการเกษตร ทำให้เชื่อว่าปัญหาที่เคยพบก่อนหน้า หรือที่เคยพบจากการผลิตพืชชนิดเดิมจะหมดสิ้นไป หรือลดน้อยลง เพราะชื่อว่าโครงการใหม่นั้นทางราชการให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ มีเหตุผลประกอบในการตัดสินใจ และหลังจากเกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการมาแล้ว 3-5 ปี เกษตรกรทุกรายมีความพอใจในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้แม้บางรายยังไม่ได้ผลผลิตแต่ปัญหาต่าง ๆ ที่เคยพบก่อนหน้านั้นลดน้อยลง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จึงสอดคล้องกับการศึกษาของชูชีพ (2535) ที่พบว่าการตัดสินใจในการปลูกหม่อนไหมของเกษตรกรจังหวัดแพร่ เกษตรกรจะอาศัยกระบวนการตัดสินใจก่อนการตัดสินใจปลูก การใช้กระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรดังกล่าวทำให้เกิดความพึงพอใจกลังการเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว อีกทั้งยังทำให้เกษตรกรเชื่อมั่นว่าพืชชนิดใหม่นี้จะสามารถยึดเป็นอาชีพหลักต่อไปในอนาคต

สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรดังนี้

เกษตรกรมีปัญหาเรื่องการผลิตข้าวเพราะสภาพพื้นที่นาไม่อำนวยการผลิตข้าว เนื่องจากดินไม่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่ทำนาขาดน้ำไม่อำนวยการผลิต จึงทำให้ผลผลิตต่ำ ประกอบกับได้รับทราบโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร (คปร.) จากข่าวสารเกษตรกรจึงเกิดความสนใจ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้ให้ข้อมูลโครงการนี้จึงได้รับไปวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียเพื่อเข้าพิจารณาเข้าร่วมโครงการ เมื่อวิเคราะห์โครงการเรียบร้อยแล้วเกษตรกรเกิดความมั่นใจโครงการและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่สามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือได้ จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการปรับโครงการทางการเกษตร

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

หลังจากที่เกษตรกรได้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของทางราชการแล้ว ส่วนใหญ่จะปลูกลำไยแทนข้าวแต่เกษตรกรยังประสบปัญหาบ้างบางประการดังนั้น เพื่อบรรเทาปัญหาของเกษตรกรควรดำเนินการ ต่อไปนี้

1. ควรให้เกษตรกรจัดหากิ่งพันธุ์ลำไยเอง เพราะกิ่งพันธุ์ที่ทางราชการจัดหาให้นั้นบางครั้งกิ่งพันธุ์บอบช้ำมากจากการขนส่ง

2. ควรส่งเสริมให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรปลูกพันธุ์ดอ เบี้ยวเขียว ชมพู ในพื้นที่เดียวกันโดยแบ่งเป็นพันธุ์ดอ 80 % พันธุ์เบี้ยวเขียว 10 % พันธุ์ชมพู 10 % เพื่อป้องกันผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกัน ซึ่งจะเกิดปัญหาผลผลิตล้นตลาดปัญหาแรงงานการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยเฉพาะจะได้ใช้แรงงานในครอบครัวตลอดฤดูกาลผลิตลำไย

3. ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมแปรรูปลำไย โดยเฉพาะการทำลำไยอบแห้งเนื่องจากต่างประเทศยังมีความต้องการมาก

4. ควรให้ทางเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้ความรู้ทางวิชาการด้านต่างๆ แก่เกษตรกร เช่น การขยายพันธุ์ (การเสียบยอด) และการเกษตรแบบผสมผสาน (IPM)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรมีอีกหลายอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้น ควรมีการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ศึกษาปัญหาด้านการตลาดของตลาดรองรับผลผลิตทั้งด้านผลผลิตสดและด้านการแปรรูปผลผลิต

2. ศึกษาผลกระทบจากการใช้สารเคมีเร่งการออกดอกของลำไย เช่น สารโปรแตส-เซียมคอลเรท ($KCLO_3$)

3. ศึกษาการพัฒนาคุณภาพผลผลิตลำไยเพื่อแข่งขันกับตลาดต่างประเทศ เช่น จีน เวียดนาม และออสเตรเลีย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University